

RAAHEN KAUPUNKI
RAAHEN KESKEISTEN TAAJAMA-ALUEIDEN
OSAYLEISKAAVA

MAISEMASELVITYS

20.01.2005

SUUNNITTELUKESKUS OY

0147-C3938

Raahen keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavan maisemaselvitys

Tämä maisemaselvitys liittyy Raahen keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavan laadintaan. Selvitystyöhön ovat osallistuneet arkkitehti Esko Puijola, arkkitehti Virpi Rajala, fil. lis. Hannu Kemiläinen, maisema-arkkitehdit Maria Haikala ja Taina Tuominen sekä luonnon- ja kulttuurimaisemakohteiden osalta puutarhuri Jari Särkkä.

Maisemaselvityksen laadintaa on valvonut Raahen kaupungin maankäytön suunnittelutoimikunta ja ohjannut kaupunginarkkitehti Kaija Seppänen.

Maisemaselvitystä täydentävät maaperäselvitys, luontoselvitys ja kaupunkikuvaselvitys sekä kulttuurihistoriallisesti arvokaiden alueiden selvitys, joka sisältää arvokkaat perinnemaisemakohteet.

Selostukseen liittyy osayleiskaava-alueen käsittävä kartta, jossa on esitetty maisemakokonaisuudet ja merkittävät maisemalliset kiintopisteet.

1 *Suurmaisema*

Maisemamaakuntajaossa Raasepori kuuluu Pohjois-Pohjanmaan jokiseutuun ja rannikkoon. Tälle ovat tyypillisiä maaston tasaisuus ja jokilaaksojen kapeat viljellyt vyöhykkeet. Kasvillisuus on melko karua ja siinä näkyvät selkeästi eri kasvillisuusvyöhykkeet. Järviä ei juuri ole, sen sijaan aapasaita maakunnassa on runsaasti johtuen pinnanmuodon tasaisuudesta.

Perinteinen asutus on keskittynyt jokien rannoille ja jokilaaksojen läheisille kumpareille. Pellot sijoittuvat pääosin asutuksen lähiympäristöön. Myös luonnonniittyjä on otettu viljelykseen ja nämä saattavat sijaita asuinvyöhykkeen ulkopuolella.

2 *Maiseman peruselementit*

Raahen elinympäristöä hallitsee Perämeri. Se on muovannut maaperän topografian, alueen ilmaston ja kasvillisuuden sekä vaikuttanut rakennetun ympäristön ominaisuuksiin. Meren raikkaus on läsnä kaikkialla ja kostea tuulisuus korostaa lämpötilan vaikutusta. Asukkaat ottavat nämä ominaisuudet itsensänselvyytenä huomioon omassa elämässään. Myös maankäytön suunnittelun tulee tukea ilmasto-olosuhteiden hallintaa.

Maisemakuvassa meri on paennut matalan rannikon saarten taakse. Kuitenkin yhteys mereen on säilynyt Lapaluodossa, Pitkässäkarissa, Fanttien alueella ja Mikonkarissa. Keskustan rannoille merellisyys välittyy lahtien ja salmien kautta.

Alkuperäiset Pohjois-Pohjanmaalle tyypilliset laajat suot ja kosteikot ovat lähes kaikki kuivattuja ja raivattuja maatalouden käyttöön. Alkuperäinen kosteikkoluonne on säilynyt osittain pienten lampien ja lammeksi muuttuneiden merenlahtien rannoilla. (Kaakkuriräme - Kaakkurilampi, Pattijärvet, Satamalahti, Aittalahti sekä muutama selvitysalueen koillisosan kapeiden rantavallien välinen räme, kuvassa Aittalahden rantaa).

Maankohoamisrannikolle tyypillisenä piirteenä jokiuomat ovat kaivautuneet syväälle irtomaapeitteeseen ja laajat suistokerrostumat puuttuvat. Suunnittelualueen vesiuomat ovat suurelta osin muutettuja (Ämmänkorvenoja, Lappasenoja, Ruonanoja, Lipinkarinoja, Haksluodonoja).

Pattijoki, meren suulla joki jakautuu Etelähaaraan ja Pohjoishaaraan, virtaa lähes luonnontilaisessa uomassa.

3 Maiseman ominaispiirteet

Raahen ja Pattijoen keskustojen läheisillä alueilla rakentaminen on ollut tiiviistä ja asutukseen on otettu sekä mäet että laaksot. Alueen ympäristökuvaa hallitsevat taajaman toiminnot. Muualla kaupunkialueella maaston muodot näkyvät rakennetussa ympäristössä selvästi ja asutus sijoittuu osaksi maisemaa.

Harvaan rakennettujen alueiden maisemakuvalle leimaa antavat erityisesti Pattijoen keskustaajaman koillispuolella laajat, tasaiset peltoalueet, jotka ympäröivät korkeammalle kohoavia, metsäisiä moreenimäkiä. Perinteinen maaseutu-asuminen sijoittuu näiden mäkien laiteille puuston keskelle ja pihapiiri erottuu siten avoimista pelloista. Laaksovyöhykkeet hallitsevat maisemaa. Peltaja pitkin aukeaa näkymiä pitkälle Pattijoen varteen.

Avoimien alueiden maisemallisesti arvokas yhteinäisyys tulisi säilyttää.

Saloisten alue on Perämeren rannikon vanhimpia asuttuja alueita. Alueen iän voi aistia vielä joillakin säilyneillä katajakedoilla ja Saloisten kirkonseudun ympäristössä.

Kuljunmäen katajakettoa

Saloisten Honganmäen reunassa kulkevan vanhan tien linjaus on säilynyt vaikka autoliikenne on leventänyt tietä.

Saloisten ja sen itäpuolisten alueiden maisemakuva poikkeaa selkeästi Pattijoen maisemakuvasta. Saloisten alueella moreenimäet ovat hieman korkeampia ja laajempia. Metsäisten alueiden osuus pinta-alasta on selvästi peltoalueita suurempi. Pellot sijoittuvat kapeina nauhoina moreenimäkien välisiin laaksoihin ja laajat peltoaukeat puuttuvat. Selännevyöhykkeet hallitsevat maisemaa.

Suunnittelualue on suurtopografialtaan matalaa. Korkeimmat paikat kohoavat hieman yli 20 metrin korkeuteen. Pienissä piirteissä moreenimäkien ja niiden välisten laaksojen korkeuserot ovat kuitenkin paikoin merkittäviä, 10-15 m. Moreenimäkien rinteet ovat myös usein Saloisten alueella melko jyrkkiä.

Merenrantavaiheessa mäkien lakiosat ja osa rinteistä ovat huuhtoutuneet voimakkaasti ja mäkien päällä on kivistä rantavalleja.

Mäkien väliset notkelmat ovat melko tasaisia ja ne on raivattu suurelta osin pelloiksi. Kosteimmilla paikoilla on myös soita tai lehtomaisia kankaita. Suurelta osin nämäkin alueet on ojitettu.

4 Maisemakuva

Rautaruukin teollisuusalue ja Raahen keskustaa ympäröivä pienteollisuusalue ovat kaupunkikuvassa voimakkaasti esille nousevia työpaikka-alueita.

Rautaruukki satamineen ja ratapihoineen muodostaa elinvoimaisen laajan tehdasmiljöön, jonka symbolinen, visuaalinen ja taloudellinen merkitys on kaupungille suuri. Alue näkyy, kuuluu ja tuoksuu laajasti ja sen toimintojen syke rytmittää kaupunkilaisten elämää.

Ympäristöpäästöjen ja melun hallinnan myötä Rautaruukki koetaan yhä enemmän kaupunkimiljöössä positiivisena elementtinä.

Rautaruukin aluetta ympäröivät luontoalueet toimivat tärkeinä suojavaikteinä asutusta vasten.

Pienteollisuus-alueiden ilme ei kaikilta osin vastaa niiden sijaintia kaupunkirakenteessa. Erityisesti Ratkadun ja Yrityserän alueet ovat sisääntuloreittien varrella hallitsevia. Niiden ulkoiseen ilmeeseen on kiinnitetty huomiota vaatimalla mm. piha-alueiden aitaamisia. Istutuksin ja täydennysrakentamisen avulla alueita voidaan edelleen kehittää. Parannustoimia voisi vauhdittaa myös pienteollisuusalueiden käyttötarkoitusten uudelleentarkastelu.

Kirkon torni on tuttu ja vertailukohtat ovat lähellä, joten se toimii hyvin paikallistavana maamerkinä.

Kaupungin maamerkeistä näkyvimvät ovat Raahen, Pattijoen ja Saloisten kirkkojen tornit, Pattijoen ja Honganpalon vesitornit, Raahen tornitalo, Tuulivoimapuisto ja Rautaruukin alue. Kirkkojen tornit sijoittuvat luontevasti korostamaan alueen keskuksia.

Nykyaikaisten maamerkkien sijainnin ratkaisevat tekniset seikat eikä niiden sijaintipaikoilla ole tärkeää kaupunkikuvallista merkitystä. Ne ovat mittakaavaltaan suuria mutta niiden kokoa ei voi maisemassa hahmottaa sopivien vertailukohteiden puuttuessa.

Tuulivoimapuiston, vesitornien ja teollisuuden maamerkkien koko on suuri.

Mansikkakallio

5 Arvokkaat maisemakohteet

Kallioalueet, kivirakat, harjanteet

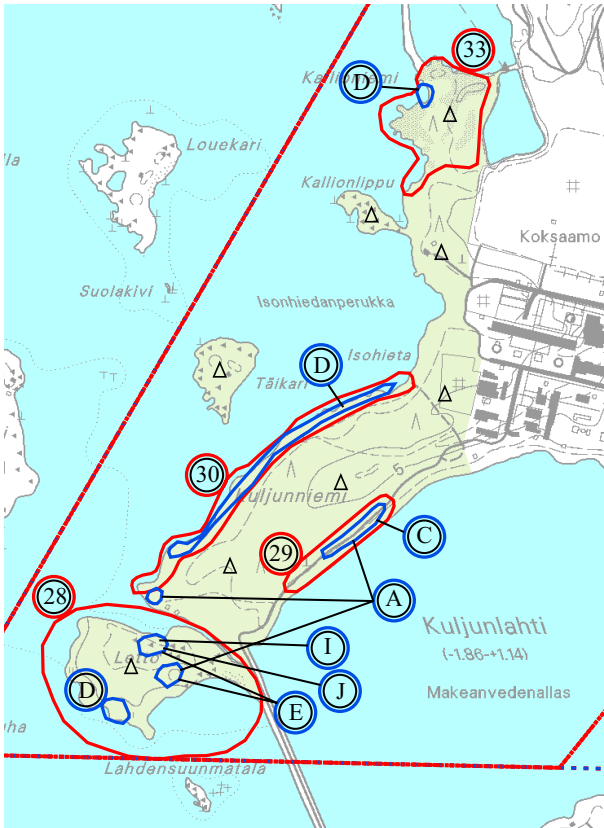
Mansikkakallio ja kalliosaaret (9, 11) ovat maisemakuvallisesti merkittäviä ja arvokkaita kallioalueita, jotka näkyvät leimaa-antavina muodostumina sekä merimaisemassa että Pattijoen etelähaaran kulttuurimaisemassa.

Kartta Mikonkarista

Katajaketo 6, Maankohoamisrannan lehtoa ja kluuvialtaat 8, Mansikkakallio 9, kalliosaaret 11, Mikonkarin poukama 10.

Kirjaimet viittaavat luontoselvityksen uhanalaisiin kasvilajeihin

Toinen kallioesiintymä on maisemallisesti arvokas *Kallioniemen kalliojaljastuma-alue* (33) Rautaruukin tehdasalueella mereen rajoittuvalla niemellä.

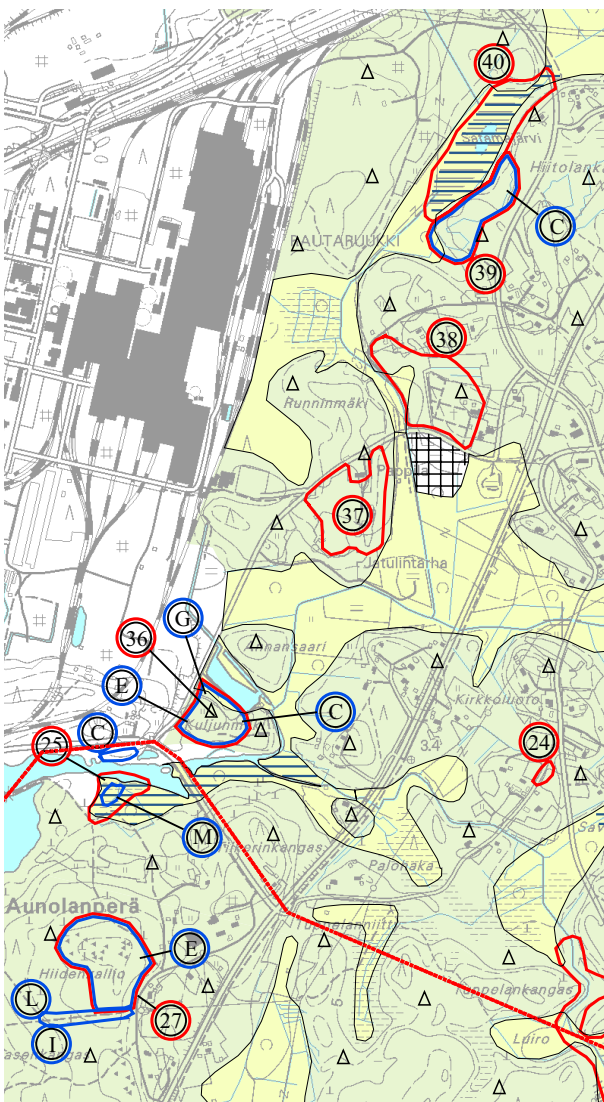
Kallioniemi on luokiteltu luonnon- ja maisemasuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaaksi kallioalueeksi.

Hienkallio (27) Kuljunlahden itäpuolella on maisemakuvallisesti ja geologisen muodostumana arvokas, laaja kivirakka, joka on vanha rantamuodostuma. Alueen kalliooperä sisältää ympäröiviä alueita ravinteikkaampia emäksisiä kivilajeja, joka heijastuu myös alueen kasvillisuuteen.

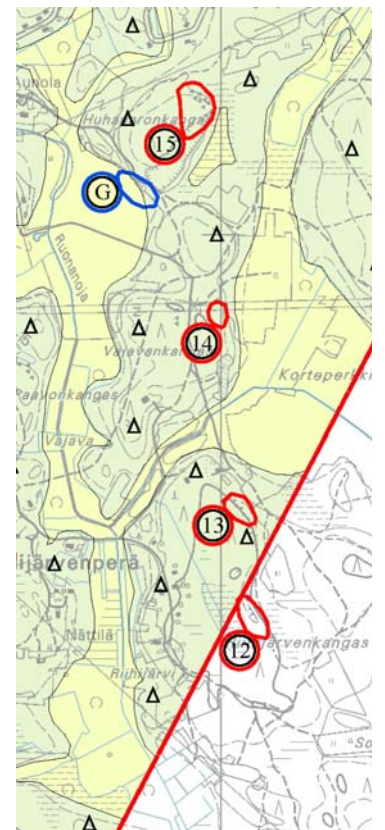
Leton merenrantaletto ja keto 28

Kuljunniemen maankohoamisranta 29, 30

Kallioniemi 33

Alemmassa kartassa *Hienkallio* 27, *Sivulan* 25 ja *Kuljunmäen* 36 katajakedot, *Saloisten pappila* 37 ja *kirkon* 38 ympäristöt *Satamajärven* niityt (40).

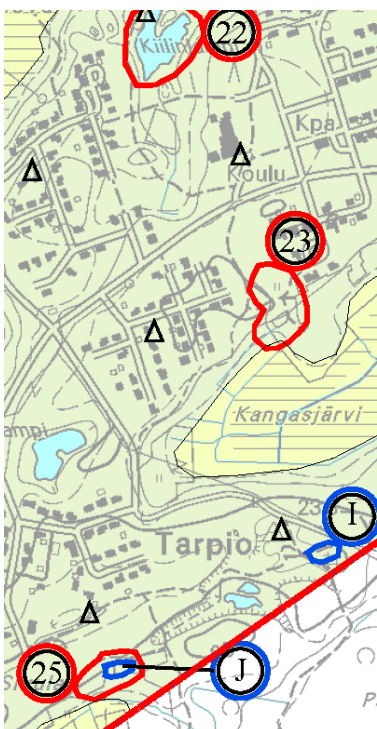
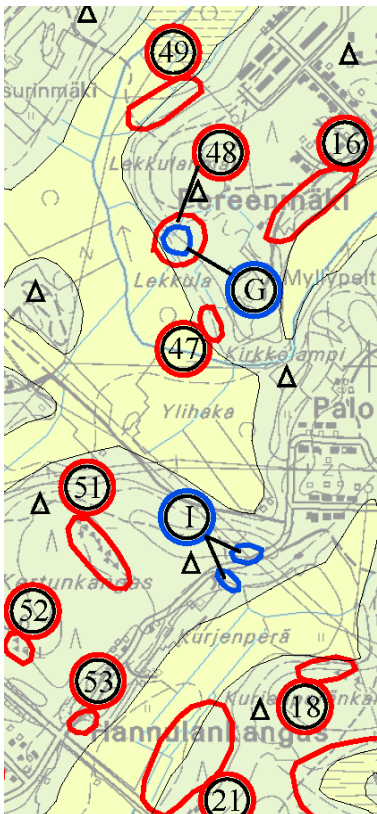
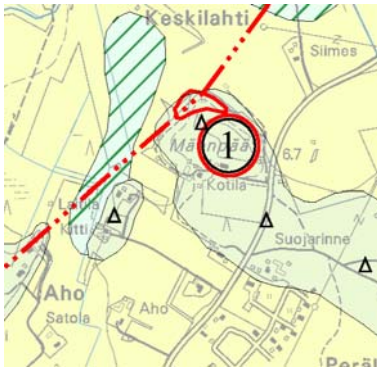
Riihijärvenkankaalla
(12, 13)

Vajavankankaalla (14)

Huhanaronkankaalla (15)

Palonkylä itäpuolen
mäkijonossa sekä

Kertunkankaalla (51, 52)
on luonnontilaisena
säilyneitä meren-
rantamuodostelmia
ja maisemallisesti
arvokkaita kivirakkoja.

Kedot, niityt,

Mäenpään pohjoisrinteellä oleva *keto* (1) on maisemallisesti huomioitava yksityiskohtaisessa kaavoituksessa.

Ingerttilän katajaniitty (2) on paikallisesti arvokas perinnemaisemakohte. Alue tarvitsisi pikaisesti vuosittaista niittoa.

Pattijoen kirkonmäen ympäristö (3) on maisemallisesti arvokas ketoalue.

Mikonkarissa (6) Lohenpyrstön itäpuolella on pieni maisemallisesti kaunis katajaketo. (kartta aiemmin)

Myllypelto (16) on Palonkylän Pereenmäen kaakkoispuolella oleva maisemallisesti kaunis pellon reuna.

Palonkylässä *Kurjenperänkankaan* (53) pohjoisreunalla rinteessä on ketolaikku ja vanha kiviaita. Aita on alueella havaituista kivilatomuksista parhaiten säilynyt.

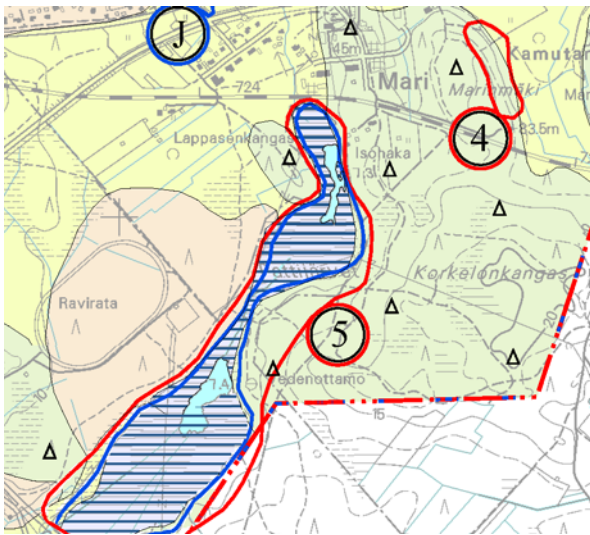
Honganpalon Kangasjärven (23) pohjoispuolella mäenrinteessä oleva keto on arvokasta perinnemaisemaa.

Leton saari (28) suunnittelualueen lounaiskulmassa on kokonaisuudessaan maisemallisesti ja kasvistollisesti arvokas.

Kuljunmäen ketoalue (36) Rautaruukin teollisuusalueen kaakkoisrajalla on valtakunnallisesti arvokas perinnemaisemakohte (kuva sivulla 5).

Saloisten kirkon ja pappilan (38) ympäristöt peltoineen ja niittyineen ovat arvokkaita perinnemaisema-alueita.

Satamajärven niityt (40) Rautaruukin teollisuusalueen itäpuolella kuuluvat perinnemaisemakohteisiin (Vainio & Kekäläinen 1997). Ne on arvioitu paikallisesti arvokkaiksi. Aluetta pitäisi hoitaa perinnemaisemien suositusten mukaisesti eli niitto kerran vuodessa. Alueen länsipuolella on umpeen kasvava maankohoamisrannikon lampi.

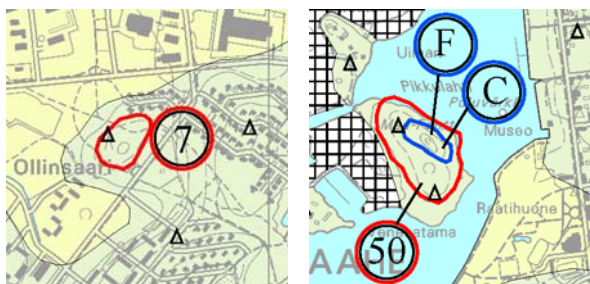
Metsät, lehdot, kosteikot

Marinmäen (4) luoteispuolella on poikkeuksellisen rehevää, lehtomaista kangasmetsää.

Pattijärvien alue (5) on arvokas kosteikko, joka on säilynyt suhteellisen luonnontilaisena. Järvi- en välissä on rehevä lehtomainen alue.

Ollinsaarella (7) on pieni, asutuksen keskellä oleva metsämäki. Alueen kasvillisuus on säilynyt luonnontilaisena asutuksen keskellä. Metsämällä on korkea virkistyskäyttöarvo.

Maafantissa (50) on arvokas maisema-alue ja maankohoamisrannan rehevä leppälehto.

Mikonkarin (8) pohjoisosa on maankohoamisranta, joka on rehevää merenrantalettoa ja jossa on myös kaksi kluuviallasta (= matala merestä kuroutunut vesiallas, joka edustaa ekologisesti tärkeää maankohoamisen kehitysvaihetta).

Kaakkurinlampi (17) Palonkylän eteläkulmauksessa on luonnontilainen suolampi, jota ympäröivät karuhkot suot.

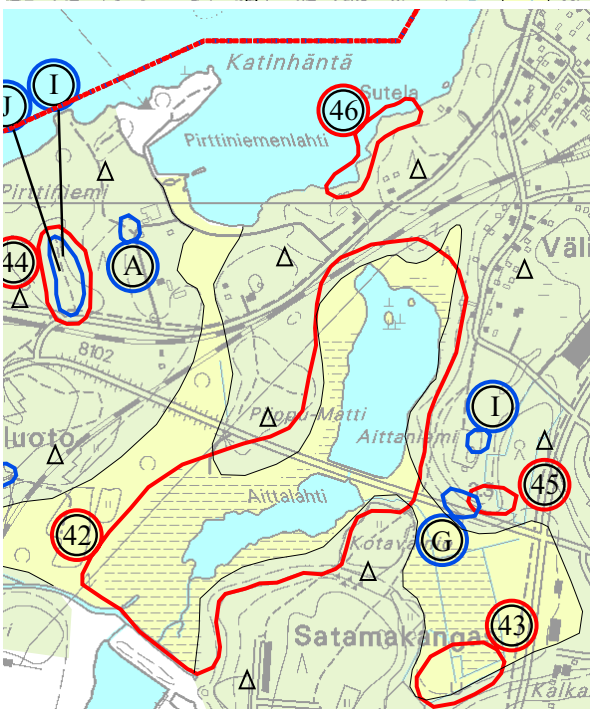
Lipinkarinojan (20, 21) varsi Honganpalon ja Hannulankankaan länsipuolella on rehevä lehtomainen rinne.

Aittalahti (42) entinen meren salmi (kluuvi) Lapaluodon edustalla, on arvokas maankohoamisrannikon lampi ja maisemakokonaisuus, jolla on luonnonsuojelullista arvoa myös linnustollisesti.

Aittaniemi (45) on pienmaisemallisesti arvokas näkyvällä paikalla Lapaluodontien varressa sijaitseva alue, jolla kasvaa ryhmä erityisen komeita vanhoja mäntyjä.

Pirttiniemenlahden (46) itärannalla on pieni lähes luonnontilaisena säilynyt merenranta-alue. Ranta on ainoita Raahen keskustan ja Rautaruukki Oy:n välillä säilyneitä luonnontilaisia rantoja.

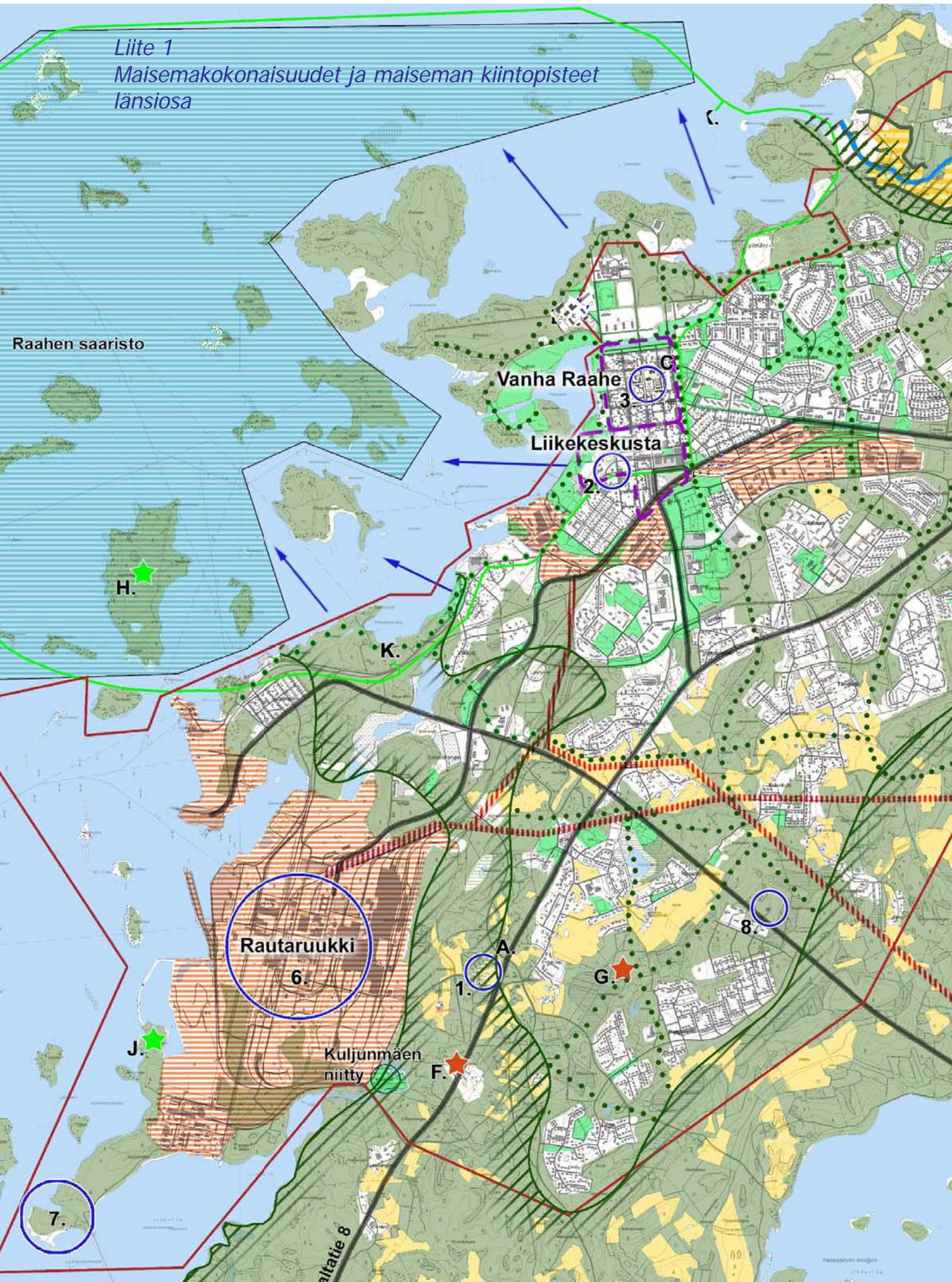
6 *Lähteet*

1. Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto Mietintö 66/1992, Maisemanhoito; Maisema-alueityöryhmän mietintö I, Helsinki 1993
2. Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto Mietintö 66/1992, Arvokkaat maisema-alueet; Maisema-alueityöryhmän mietintö II, Helsinki 1993
3. Museovirasto, Ympäristöministeriö, Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu 16 Rakennettu kulttuuriympäristö; Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, Helsinki 1993
4. Suunnittelukeskus Oy, Raahen kaupunki, Keskeisten taajama-alueiden osayleiskaava; Lähtökohtaraportti 20.4.2004
5. Suunnittelukeskus Oy, Raahen kaupunki, Keskeisten taajama-alueiden osayleiskaava; luontoselvitys sekä maaperä- ja rakennettavuusselvitys, 24.11.2004
6. Pohjakartta
7. Viistokuvat ja ortoilmakuvat 2001

Internet-sivustot:

8. Raahen kaupunki
9. Pohjois-Pohjanmaan liitto
10. Geologian tutkimuskeskuksen geokarttapalvelu
11. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen Natura 2000 -sivut

Liite 1
Maisemakokonaisuudet ja maiseman kiintopisteet
länsiosa

Liite 2
Maisemakokonaisuudet ja
maiseman kiintopisteet
itäosa

